

Cronebos, ons buurtbos!

Het Cronebos ligt direct ten oosten van Hilversum. Aan de noordwestkant ligt de A27 met daarachter de Hilversumse West-Indische buurt, ten noordoosten liggen de banen van de Hilversumsche Golf Club, ten zuidoosten de bossen rond Lage Vuursche en ten zuidwesten het Hilversumse Wasmeer. De graslanden liggen aan weerszijden van de entreeaan (Zwarteweg) aan de Lage Vuurscheweg; ten noorden een grasland van ongeveer 4 ha (zie kaartje A), ten zuiden een grasland van bijna 1 ha (B).

Aan het perceel B (ongeveer 1 ha) ten zuiden van de laan is gedurende een groot aantal jaren bewust weinig tot geen onderhoud gepleegd. Het doel was een arm grasland te creëren met veel soorten planten. Dit laatste is tot op heden niet gelukt: het gebied is soortenarm (zie bijlage 4). **Met dit project willen we actief de verscheidenheid in begroeiing in dit gebied vergroten, waarmee het gebied aantrekkelijker wordt voor dier en mens.**

De meedenkgroep Cronebos

Dit project is ontwikkeld door de meedenkgroep Cronebos. Deze groep bestaat sinds oktober 2018, de leden zijn:

- De bewoner van het Tolhuis dat in het Cronebos aan het begin van de Zwarteweg ligt.
- Bewoners van de Hilversumse West-Indische buurt die, gescheiden door de snelweg A27, grenst aan het bos.
- De boswachter van Natuurmonumenten.
- Mensen uit de vrijwilligersgroep die werkt aan het onderhoud van het bos.
- Andere belanghebbenden zoals vertegenwoordigers van IVN, GAC (Gooise Atletiek Club), Boomarter werkgroep, etc.

Om de buurt meer te betrekken zijn in het afgelopen jaar goed bezochte wandelingen en excursies georganiseerd waarin meer over de diversiteit en onderhoud van het Cronebos werd verteld. Daarnaast worden de buurtbewoners op de hoogte gehouden van de plannen voor de ontwikkeling van het veldje en wordt om ideeën en meningen gevraagd. Dit gebeurt op ledenvergaderingen en via mailings en de website van de buurtvereniging. Verschillende buurtbewoners hebben belangstelling getoond om mee te gaan werken aan de uitvoering van de plannen.

Korte omschrijving

De biodiversiteit van het perceel B wordt versterkt door de vegetatie gevarieerder te maken. Dat zal het leefgebied verbeteren van reeds in het gebied en omgeving waargenomen soorten als levendbarende hagedis, hazelworm, ringslang, das en insecten. Vogels die in het bos/struweel broeden kunnen gaan jagen in het veldje. Denk daarbij aan grasmus, zwartkop, roodborst, zanglijster en merel. Met wat geluk wordt het perceel zelfs aantrekkelijk voor bijvoorbeeld de roodborsttapuit. In de winter kan het veldje een walhalla zijn voor insectenetters als vink, groenling en putter, en lijsterachtigen als merel, zanglijster en koperwiek.

Het perceel B (ongeveer 4 ha) ten noorden van de laan is verpacht en is in gebruik als grasland. Het wordt tweemaal per jaar gemaaid en gehooid. Deze schrale grond wordt bemest om de opbrengst van het veld te vergroten. Het resultaat is een monotoon grasveld. Het project wil in eerste instantie één rand langs het perceel inzaaien met een mix van akker & graslandbloemen.

Met de pachter van het grasland aan de noordkant zal verkend worden wat de mogelijkheden zijn om over te gaan op natuur-inclusieve landbouw. Dat kan relatief eenvoudig door de randen (bijvoorbeeld 10m uit de kant) van het perceel in te zaaien met bloemenmengsels. Ambitieuzer is het hele perceel te gaan gebruiken voor natuur-inclusieve landbouw. Daarmee komen natuurlijke producten beschikbaar voor omwonenden en de uitbater van de herberg.

De praktische uitvoering

Voor een aantal activiteiten is een gedetailleerd plan gemaakt dat in ongeveer één jaar kan worden uitgevoerd (zie bijlagen 1). Belangrijke onderdelen zijn:

- Gebied B: frezen (tot max. 5 cm diepte) van een deel van het perceel
- Gebied B: inzaaien met bloemenzaadmengsel (zie bijlage 3)
- Gebied B: planten van enkele groepen struiken en twee solitaire walnootbomen
- Gebied B: aanleg van een voetpad
- Gebied B: plaatsen insectenhotel en ophangen nestkastjes
- Gebied A en B: aan beide zijden van de laan wordt een strook van enkele meters ingezaaid met een bloemen/akker zaadmengsel
- Gebied B: schapenbegrazing
- Gebied B: gefaseerd maaien en afvoeren van maaisel naar broeihopen voor ringslangen
- Gebied A: de pachter zal ondersteund worden door de vrijwilligers in het verwijderen van opslag van houtachtige gewassen in zijn perceel

Het praktisch uitvoerende werk op de percelen zal voor een groot deel gedaan worden door de bestaande vrijwilligersgroep van Natuurmonumenten en omwonenden met in de startfase de nodige hulp van een aannemer. Tevens zal de ontwikkeling van zowel flora als fauna gemonitord worden. Hiervoor zijn ook vrijwilligers beschikbaar.

De jaarlijkse aanwezigheid van een schaapskudde als onderdeel van het beheer is voor burgers een inzicht voor wat betreft het beheer van schrale gebieden. Het gebruik van oude ambachten als maaien met de zeis geeft inzicht in extensieve landbouwmethodes en de tijd die daarmee gemoeid is.

De begroting, ruim €11,000, is te vinden in bijlage 2.

Bijlagen

- 1: Activiteiten en planning
- 2: Begroting
- 3: Bloemenmengsels
- 4: Onderzoek in het Cronebos

Bijlage 1: Activiteiten en planning

Activiteiten voor het grasveld aan de zuidzijde van de laan (B):

Eerste kwartaal:

1. Frezen van ongeveer de helft (4500 m²) van het perceel, maar zeer beperkt: niet dieper dan 5cm. Hierbij wordt rekening gehouden met eventuele leefgebieden van de hazelworm door die stukken te ontzien. Het los gefreesde materiaal zal worden benut voor het planten van struiken.
2. Langs de laan wordt een strook van ongeveer 2 meter over een lengte van ongeveer 120 meter van de bovenste graslaag ontdaan
3. Er wordt een smal voetpad aangelegd dat nabij de entree van het Cronebos begint en eindigt in de zuidhoek van het veldje waar het aansluit op het paadje dat daar door de heide loopt. Vanaf het pad kan men natuur in ontwikkeling volgen

Eerste & tweede kwartaal:

4. De helft van het perceel (4500 m²) plus strook langs de zichtlaan wordt ingezaaid met een inheems bloemenmengsel. De leverancier zal om advies gevraagd worden voor het meest effectieve in te zetten zaadmengsel.
5. Verspreid over het gebied worden een vijftal groepen van telkens ongeveer 20 inheemse struiken gepoot. De voorkeur gaat uit naar struiken waarvan op termijn ook geoogst kan worden, denk aan vlierbes, kruisbes, gele kornoelje, meidoorn, sleedoorn, wegedoorn, wilde liguster, kardinaalsmuts. Buurtbewoners en mogelijk ook Boschoord kunnen van de oogst profiteren. Elke groep is 25 - 50 m² groot. De struiken zullen eerst afgerasterd worden om vraat door vooral reeën te voorkomen.
6. Het materiaal dat vrijkomt bij het frezen (zie 1 & 2) wordt in de gebieden met struiken verspreid. Ter accentuering en om biodiversiteitskansen te creëren (dood hout leeft!) worden boomstronken of takken gebuikt. Het neerleggen van (half verrotte) boomstronken heeft voor sommige insectensoorten effect, evenals het creëren van steile randjes in het zand voor b.v. graafbijen.
7. Er worden twee solitaire bomen, walnoten, gepoot.
8. Langs de bosrand en de rij bomen langs de laan worden in totaal 15 nestkastjes opgehangen, ook in het kader van eikenprocessierupsbeheer.

Tweede kwartaal:

9. Schapenbegrazing die zowel gepland staat voor dit perceel als voor de aangrenzende heidecorridor. Hiermee wordt tevens de uitwisseling van zaden met andere gebieden waar de schapen grazen bevorderd.
10. Tegen de bosrand, nabij het voetpad, wordt een insectenhotel geplaatst.
11. Cursus maaien met de zeis

Derde & vierde kwartaal

12. Gefaseerd maai-beheer van het gehele grasland waarbij het maaisel gebruikt zal worden voor broeihopen voor ringslangen langs de randen van het grasland

Activiteiten voor het grasveld aan de noordzijde van de laan (A):

Eerste kwartaal:

1. Links langs de laan wordt een strook van ongeveer 2 meter over een lengte van ongeveer 250 meter van de bovenste graslaag ontdaan
2. Verwijderen houtachtige opslag aan de randen van het perceel

Eerste & tweede kwartaal:

3. Inzaaien van de rand met een bloemenmengsel

Gehele looptijd:

4. Met de pachter van het grasland zal verkend gaan worden wat de mogelijkheden zijn om over te gaan op natuur-inclusieve landbouw. Dat dient te gebeuren in samenspraak tussen de pachter en Natuurmonumenten.

Beheer lange termijn:

Voor het beheer op lange termijn is er de bestaande vrijwilligersgroep van Natuurmonumenten. Voor het beheer van het bloemrijkgrasland willen we deze groep een cursus "maaïen met de zeis" aanbieden zodat op kleinschalige en ecologische manier gemaaid kan worden. Dit heeft als extra toegevoegde waarde dat bewoners in de omgeving beter zullen zien dat het beheer inzet vereist en ook in de beheerfase kunnen worden uitgenodigd om mee te helpen met bijvoorbeeld het hooien van het grasland.

We gaan een gefaseerd maaibeheer toepassen om zodoende bloeispreiding te creëren voor een continu voedselaanbod voor onder andere bijen en vlinders. Bij een gefaseerd maaibeheer laten we steeds een deel van de vegetatie staan en maaïen we een deel af, bijvoorbeeld op drie momenten in het jaar, steeds een ander deel. Het maaisel zal worden gebruikt voor het creëren van broeihopen voor ringslangen langs de randen van het grasland.

Na de aanleg wordt de ontwikkeling van het veld op de volgende wijze gevolgd (monitoring), daarbij wordt vooral gelet op de verschillen in ontwikkeling:

- Meerdere keren per jaar een flora-inventarisatie om de specifieke ontwikkeling in beeld te brengen middels PQ's (permanente kwadranten, één kwadrant in elk van de deelgebieden) en looproute (grotendeels langs de bosrand).
- Een jaarlijkse fauna-inventarisatie, zeker met het oog op de doelsoort levendbarende hagedis. Dit kan uitgevoerd worden op een dagdeel (zoals nationale tellingsdagen) of op momenten dat bepaalde soorten verwacht worden.
- Het tellen van hommels en vlinders via kant en klare telmethoden van de De Vlinderstichting

Planningsoverzicht:

1ste kwartaal	Frezen 4500 m2 & aanleggen voetpad plus afschrappen bovenste graslaag langs zichtlaan door een aannemer uit de buurt
1ste & 2de kwartaal	Het zaaien, ophangen van nestkasten en plaatsen insectenhotel wordt uitgevoerd door de bestaande vrijwilligersgroep en omwonenden
1ste & 2de kwartaal	Planten van struiken en bomen plus rasters aanbrengen door vrijwilligersgroep
2de kwartaal tot einde project	Schapebegrazing (één week drukbegrazing) voorafgaand en vervolgens jaarlijks door een professionele schaapherd
2de kwartaal tot einde project	Een aantal leden van de vrijwilligersgroep gaat een cursus "maaïen met de zeis" volgen met vervolgens gefaseerd maaibeheer
doorlopend	De monitoring wordt door leden van meedenkgroep uitgevoerd
doorlopend	Verkennen wat de mogelijkheden zijn om over te gaan op natuur-inclusieve landbouw op het perceel aan de noordkant van de laan door NM en pachtende boer

Bijlage 2: Begroting

Cronebos, een buurtbos!				
Activiteit		Unit kost	Units	Kosten
			kg/stuks/dagen/weken	
Zaad (Bloemrijk grasland mengsel) (kg)	Cruïdt Hoeck	558,52	5,5	€ 3.072
Zaad (Akkerbloemenmengsel) (kg)	Cruïdt Hoeck	129,42	1	€ 129
Bosplantsoen (struiken) (#)		3	100	€ 300
Solitaire bomen (#)		500	2	€ 1.000
Begrazen met schapen (weken)	1 week Floor landschapsbeheer	1000	1	€ 1.000
Afschrappen graslaag langs zichtlaan beide kanten, 750 m2 (dagen)	0,5 dag loonwerker (loonwerker met mobiele kraan & kipper)	800	0,5	€ 400
Frezen ter voorbereiding inzaaien bloemenmengsel, 4500 m2 (dagen)	0,5 dag loonwerker (loonwerker met trekker met frees)	800	0,5	€ 400
Voetpad aanleggen (dagen)	0,5 dag loonwerker	800	0,5	€ 400
Struiken en solitair bomen planten	vrijwilligers/omwonenden			€ 0
Struiken uitrasteren	vrijwilligers			€ 0
Aanschaf rasters (rollen van 50 meter)		320	5	€ 1.600
Palen		25	50	€ 1.250
Inlopen paadje	vrijwilligers/omwonenden			€ 0
Aanschaf 15 nestkasten (#)		20	15	€ 300
Ophangen nestkasten	vrijwilligers/omwonenden			€ 0
Zaaien	vrijwilligers/omwonenden			€ 0
Cursus maaien met de zeis (1 dag)	6 vrijwilligers	500	1	€ 500
Aankoop van 4 zeisen		96	4	€ 384
Aankoop van hooiwerktuigen (harken, rieken)		100	1	€ 100
Insectenhotel		350	1	€ 350
Totaal				€ 11.185

Bijlage 3: Bloemenmengsels

Voor het zaaien wordt gebruik gemaakt van zaadmengsels. Uitgangspunt voor het budget zijn de zaadmengsels G1 en A6 van de leverancier Cruydt Hoeck. Over de precieze samenstelling van de zaadmengsels zal informatie worden ingewonnen bij deze of een andere leverancier.

Bloemenmengsel G1 voor bloemrijk grasland

Breed inzetbaar bloemenmengsel voor bloemrijk grasland en bermen voor alle, behalve zware en natte gronden. Dit mengsel heeft een ingetogen karakter en is zeer aantrekkelijk voor bijen, vlinders en vogels. Door goed beheer kan er zich een duurzame natuurlijke middelhoge vegetatie ontwikkelen. Een bloemrijk resultaat kan vanaf het tweede of derde jaar verwacht worden. Jaarlijks 1 à 2 keer maaien. Voor een kleurrijk effect in het eerste seizoen is dun meezaaien (maximaal 20%) van een akkeronkruidmengsel mogelijk. Soorten reageren verschillend op een bepaalde uitgangssituatie. Bij bijzonder schrale en droge omstandigheden zullen Zandblauwtje, de havikskruiden, Gewone veldbies, Slangenkruid en Hazenpootje een goede kans maken zich te ontwikkelen. Bij een iets meer vochtige en voedselrijke situatie komen soorten als Barbarakruid, Groot streepzaad, Glad walstro, Brunel, Scherpe boterbloem of Kleine ratelaar gemiddeld meer tot uiting in het mengsel. De resultaten zijn altijd sterk afhankelijk van de uitgangssituatie en het beheer.

Achillea millefolium – Duizendblad	Leontodon autumnalis - Vertakte leeuwentand
Barbarea vulgaris - Gewoon barbarakruid	Leucanthemum vulgare - Gewone margriet
Centaurea jacea – Knoopkruid	Lotus corniculatus - Gewone rolklaver
Crepis biennis - Groot streepzaad	Luzula campestris - Gewone veldbies
Daucus carota – Peen	Malva moschata – Muskuskaasjeskruid
Echium vulgare – Slangenkruid	Oenothera biennis - Middelste teunisbloem
Erodium cicutarium - Gewone reigersbek	Plantago lanceolata - Smalle weegbree
Galium mollugo - Glad walstro	Prunella vulgaris - Gewone brunel
Hieracium laevigatum - Stijf havikskruid	Ranunculus acris - Scherpe boterbloem
Hieracium umbellatum – Schermhavikskruid	Rhinanthus minor - Kleine ratelaar
Hypericum perforatum - Sint Janskruid	Silene dioica – Dagkoekoeksbloem
Hypochaeris radicata - Gewoon biggenkruid	Tragopogon pratensis subsp. pratensis - Gele morgenster
Jasione montana – Zandblauwtje	Trifolium arvense - Hazenpootje

Mengsel A6 éénjarige akkerbloemen

Zeer kleurrijk bloemenmengsel van éénjarige akkerbloemen. Geschikt voor alle, niet te schrale of te natte gronden. Dit mengsel geeft een zeer bloemrijk resultaat in het jaar van inzaaien. Voor bloei in volgende jaren is jaarlijkse grondbewerking (en eventueel bijzaaien) noodzakelijk.

Agrostemma githago – Bolderik
Centaurea cyanus – Korenbloem
Consolida regalis - Wilde ridderspoor
Glebionis segetum - Gele ganzenbloem
Matricaria chamomilla - Echte kamille
Misopates orontium – Akkerleeuwenbek
Papaver dubium - Bleke klaproos
Papaver rhoeas - Grote klaproos
Silene conica – Kegelsilene
Silene gallica - Franse silene
Silene noctiflora – Nachtkoekoeksbloem
Tripleurospermum maritimum - Reukeloze kamille

Bijlage 4: Onderzoek in het Cronebos

Inventarisatie

Christine Tamminga (IVN) heeft op 9 juni en 1 juli 2020 de flora van het zuidelijke grasland (B) geïnterviewd. De begroeiing van het veld heeft in de loop der jaren gezorgd voor een hobbelige structuur. Deze is gevormd door graspollen die als kleine horsten omhoogsteken. Daardoor is het lastig te belopen.

In de maanden voor 9 juni 2020 had het heel lang niet geregend, zodat alles geheel uitgedroogd was. In de dagen vlak voor het bezoek was wel enige regen gevallen. Sommige soorten waren weer aan het uitlopen. Alle mossen waren geheel verdord. Tussen en 9 juni en 1 juli viel er regelmatig regen en was het warm tot zeer warm. Daardoor konden verschillende soorten weer gaan groeien en bloeien.

Het open gedeelte van het veld is grotendeels eenvormig wat betreft begroeiing. De soort die het meest voorkomt is reukgras. Verder komen als grassen verspreid voor: gladde witbol, gestreepte witbol, bochtige smele en glanshaver. Verspreid staan overal verschillende soorten bloemplanten.

Bodemonderzoek

Eerder in 2019 is de bodem van hetzelfde grasland onderzocht. Dit gebeurde in een periode na langdurige droogte. Er zijn foto's gemaakt van het bodemprofiel. Die begint homogeen grijs en wordt na een centimeter of 50 kaal zand (kleur als zandbakzand). Daartussen zijn wel donkerbruine sporen te zien die duiden op oxidatie. Geen inspoelings- en uitspoelingshorizont dus. Humusgehalte is erg laag/afwezig, organische stof - op de dunne strooisellaag met blaadjes na - is vrijwel afwezig (ook een reden dat het water snel verdampt/capillaire nalevering niet groot is). De grijze bovenlaag geeft bij natmaken geen humus af. Ook viel het op dat er geen takjes, wortels en ander organisch materiaal naar boven kwam. Omdat het grondwater zo diep zit zijn ook geen bodemorganismen aangetroffen (trekken naar beneden op zoek naar vocht), vermoed wordt dat het bodemleven ook bij lang vochtig weer niet heel groot is.